

**Úttektir á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla
Haustmisseri 2008**

Helstu niðurstöður

**Menntamálaráðuneytið
Desember 2008**

Menntamálaráðuneytið

Desember 2008

Útgefandi: Menntamálaráðuneyti
Sölvhólsgötu 4
150 Reykjavík
Sími: 545 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.menntamalaraduneyti.is

Umbrot og textavinnsla: Menntamálaráðuneyti

© 2008 Menntamálaráðuneyti

Efnisyfirlit

FORMÁLI	4
SAMANTEKT	5
ÚTTEKTIR HAUSTIÐ 2008	6
Staða sjálfsmats í skólunum.....	6
Sjálfsmatsaðferðir skólanna.....	7
Framkvæmd sjálfsmats í skólunum.....	8
VIÐAUKI	9
Viðmið.....	9
Matstækið.....	11
Skólar í úttekt haustið 2008.....	12
Úttektaraðilar haustið 2008.....	13

Formáli

Í lögum um grunnskóla nr. 91/2008 segir að hver grunnskóli skuli meta með kerfisbundnum hætti árangur og gæði skólastarfs. Matið á að tengjast skólanámskrá og skulu upplýsingar um framkvæmd og umbætur birtar opinberlega. Í lögunum segir jafnframt að menntamálaráðuneytið skuli m.a. með sjálfstæðri gagnaöflun afla upplýsinga um framkvæmd laganna.

Í eldri lögum um grunnskóla nr. 66/1995 voru ákvæði þess efnis að sérhverjum skóla bæri að innleiða aðferðir til að meta skólastarfið og að á 5 ára fresti ætti menntamálaráðuneytið að taka út sjálfsmatsaðferðir skóla. Ákvæði um úttektir á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla komu fyrst til framkvæmda haustið 2001 og stóð fyrsta umferð úttekta til vors 2003. Önnur umferð úttekta hófst í febrúar 2007 og voru gerðar úttektir á sjálfsmatsaðferðum 48 skóla það ár. Vorið 2008 voru síðan teknar út sjálfsmatsaðferðir 25 skóla til viðbótar.

Þau viðmið sem lögð eru til grundvallar úttektum á sjálfsmatsaðferðum skóla eru birt í *Almennum hluta aðalnámskrár grunnskóla*. Auk þess gaf menntamálaráðuneytið út bæklinginn *Sjálfsmat skóla* árið 1997 og er þar fjallað um tilgang og markmið sjálfsmats, sett fram viðmið fyrir sjálfsmat skóla, birtur gátlisti og gefið dæmi um ramma fyrir sjálfsmatsskýrslu.

Í þessari skýrslu er gerð grein fyrir helstu niðurstöðum þeirra úttekta sem fram fóru í 39 grunnskólum haustið 2008. Skýrslan er send viðkomandi skólum og sveitarstjórnnum en hana má einnig finna á vef menntamálaráðuneytisins www.menntamalaraduneyti.is.

Samantekt

Helstu niðurstöður úttekta á sjálfsmatsaðferðum í 39 grunnskólum haustið 2008 eru að í 16 grunnskólum hefur farið fram kerfisbundið sjálfsmat eða í 41% skólanna. Þar af hefur kerfisbundið sjálfsmat á öllum helstu þáttum skólastarfsins farið fram í 13 skólum.

Í eftirfarandi töflu má sjá samantekt á niðurstöðum um mat á sjálfsmatsaðferðum skóla:

Sjálfsmatsaðferðir skólans teljast:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	13 (33%)
Fullnægjandi að hluta	3 (8%)
Ófullnægjandi	23 (59%)
Samtals	39 (100%)

Þegar lagt var mat á framkvæmd sjálfsmats í þeim 16 skólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hafði farið fram voru niðurstöðurnar eftirfarandi:

Framkvæmd sjálfsmats telst:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	11 (69%)
Fullnægjandi að hluta	5 (31%)
Ófullnægjandi	0 (0%)
Samtals	16 (100%)

Í 11 af þeim 39 grunnskólum sem voru í úttekt haustið 2008, eru bæði viðmið ráðuneytisins um sjálfsmatsaðferðir og um framkvæmd sjálfsmats uppfyllt að öllu leyti.

Úttektir haustið 2008

Í september 2008 var sveitarfélögum og skólum tilkynnt í hvaða skólum úttektir færu fram, tímasetning úttektanna og úttektaraðilar. Skólarnir sem um ræðir eru á Vestfjörðum og á höfuðborgarsvæðinu (sjá nánar um úttektaraðila og skóla í viðauka).

Úttekt á sjálfmatsaðferðum skóla byggir m.a. á gögnum frá viðkomandi skóla, heimsóknnum í skóla og viðtölum við stjórnendur, kennara, fulltrúa annarra starfsmanna, nemendur og foreldra, eftir því sem við á.

Í úttektunum var lagt mat á stöðu sjálfmats, sjálfmatsaðferðir og framkvæmd sjálfsmatsins í einstökum skólum. Þau viðmið sem lögð eru til grundvallar við mat á sjálfmatsaðferðum eru að sjálfsmatið sé: Formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert (sjá nánar í viðauka).

Úttektaraðilar kynntu skólastjóra viðkomandi skóla niðurstöður úttektarinnar áður en þeim var skilað til ráðuneytisins.

Staða sjálfsmats í skólunum

Í 27 grunnskólum af þeim 39 sem voru teknir út liggur fyrir skrifleg og opinber verkáætlun um sjálfsmat eða í um 69% skólanna.

Kerfisbundið sjálfsmat hefur farið fram í 16 skólum eða í 41% skólanna. Staða sjálfsmats í skólunum í úttektinni er eftirfarandi:

Staða sjálfsmats	Fjöldi skóla
Kerfisbundið sjálfsmat á öllum helstu þáttum	13
Kerfisbundið sjálfsmat á tilteknum þáttum	3
Einstakar tilraunir við sjálfsmat	19
Undirbúningur kerfisbundins sjálfsmats hafinn	4
Ekkert hefur verið unnið við sjálfsmat	0
Annað	0

Í þeim 16 grunnskólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hafði farið fram hafði sjálfsmatsskýrsla verið gefin út í 13 skólum en í þremur skólum var skýrslan í vinnslu. Skýrslurnar ná ýmist til allra helstu þátta skólastarfsins eða til afmarkaðra þátta þess. Af þeim 19 grunnskólum þar sem gerðar höfðu verið einstakar tilraunir með sjálfsmat höfðu 16 skólar gefið út sjálfsmatsskýrslur. Alls höfðu því 29 af 39 skólum gefið út sjálfsmatsskýrslu.

Sjálfsmatsaðferðir skólanna

Í þeim 35 skólum þar sem unnið hafði verið kerfisbundið að sjálfsmati eða gerðar höfðu verið einstakar tilraunir við sjálfsmat um afmarkaða þætti skólastarfsins byggðu 32 skólar sjálfsmatsaðferðir sínar á samsettu og aðlöguðu kerfi. Þrír notuðu hins vegar tilbúin kerfi þ.e. ISO9000-Velvildarvögina, Kaupmannahafnarmódelið og tilbúið árangursstjórnunarkerfi.

Í þeim 16 skólum sem höfðu unnið kerfisbundið sjálfsmat voru niðurstöður eftirfarandi um hvort sjálfsmatskerfi skólanna uppfyllti þau viðmið sem menntamálaráðuneytið hefur sett fyrir sjálfsmatsaðferðir (sjá nánar í viðauka):

Sjálfsmatskerfið telst:	Já	Já að hluta	Nei
Formlegt	15		1
Altækt	16		
Áreiðanlegt	13	3	
Samstarfsmiðað	13		3
Umbótamiðað	15		1
Árangursmiðað	15		1
Stofnanamiðað	15		1
Einstaklingsmiðað	16		
Lýsandi	15		1
Greinandi	14		2
Opinbert	15		1

Samkvæmt viðmiðum ráðuneytisins töldust 13 skólar af þeim 16 sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat vera með fullnægjandi sjálfsmatsaðferðir og þrír skólar með fullnægjandi aðferðir að hluta.

Framkvæmd sjálfsmats í skólunum

Í þeim 16 skólum þar sem hafði farið fram kerfisbundið sjálfsmat taldist undirbúningur og kynning fullnægjandi í 12 skólum og fullnægjandi að hluta í fjórum skólum.

Í 13 skólunum þar sem farið hafði fram kerfisbundið sjálfsmat var framkvæmd umbóta í samræmi við aðgerða- og þróunaráætlun sem gerð var í kjölfar sjálfsmats. Í 11 skólum hafði verið metið hvort markmiðum í aðgerða- og þróunaráætlun hafði verið náð.

Viðmið um hvað bættur árangur í einstökum þáttum felur í sér höfðu verið sett í 13 af þeim 16 skólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hafði farið fram. Einstaklingsmiðað sjálfsmat var nýtt við starfsmannastjórnun í öllum skólunum 16.

Framkvæmdin í heild taldist fullnægjandi í 11 af þeim 16 skólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hafði farið fram en framkvæmdin taldist fullnægjandi að hluta í fimm skólum.

Viðauki

Viðmið

Viðmið ráðuneytisins sem lögð eru til grundvallar við úttektir á sjálfsmatsaðferðum skóla eru að sjálfsmatið sé:

1. Formlegt

Lýsing á aðferðum við sjálfsmat þarf að liggja fyrir í sjálfsmatsskýrslu, skólanámskrá og hugsanlega í fleiri skriflegum gögnum frá skólanum. Fram þarf að koma hvort um er að ræða viðurkennda sjálfsmatsaðferð eða samsetta og aðlagða aðferð. Gera þarf grein fyrir hvernig að sjálfsmatinu er staðið í heild. Í lýsingunni þarf að koma fram hverjir stjórna verkinu, hverjir vinna það á hverjum tíma og til hverra það nær.

2. Altækt

Sjálfsmatið skal ná til allra helstu þátta skólastarfsins, þ.e. markmiða, stjórnunar, náms, kennslu, námsmats, nemenda, starfsfólks, aðbúnaðar og ytri tengsla. Ekki er þó gert ráð fyrir að skólar geti tekið jafn ítarlega á öllum þáttum á hverju ári.

3. Áreiðanlegt

Mikilvægt er að sjálfsmatið byggi á traustum gögnum og áreiðanlegum mælingum. Gögn úr bókhaldi skólans, t.d. námsferilsskrá og fjarvistaskrá, þurfa að vera tiltæk. Skólar geta þó ekki í öllum tilvikum byggt á tölulegum gögnum, en þurfa þá að meta starf sitt með öðrum hætti, eins og viðhorfakönnunum meðal ólíkra hópa, t.d. meðal nemenda, starfsfólks, foreldra, viðtökuskóla, almennings, atvinnulífs og brautskráðra nemenda.

4. Samstarfsmiðað

Allt starfsfólk þarf með einum eða öðrum hætti að koma að vinnu við sjálfsmatið. Við skipulagningu og undirbúning sjálfsmatsins þarf að kynna öllum starfsmönnum umfang verkefnisins. Jafnframt þarf að nást sátt um framkvæmd þess. Verkaskipting þarf að vera skýr og sömuleiðis stjórnun og ábyrgð. Á þessu stigi þarf að hafa í huga þátttöku nemenda, foreldra og annarra hagsmunaaðila í sjálfsmatinu.

5. Umbótamiðað

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta aðgerða- og starfsáætlun um þær umbætur í skólastarfinu sem vinna þarf að í kjölfar sjálfsmats. Einnig þarf að birta upplýsingar um hvernig markmiðum umbótaáætlunar verði náð. Viðmið um hvað bættur árangur felur í sér þurfa að vera skilgreind.

6. Árangursmiðað

Skólinn skal vinna að því að meta hvort markmiðum skólans hafi verið náð og hvaða árangri skólastarfið hefur skilað út frá viðmiðum sem hann hefur sett sér. Þetta geta t.d. verið viðmið um námsárangur, vellíðan, umgengni, fjarvistir og brottfall.

7. Stofnana- og einstaklingsmiðað

Sjálfsmatið þarf að beinast bæði að stofnuninni sjálfri og einstaklingum innan hennar. Sem dæmi um þetta má nefna mat á frammistöðu skólans í samanburði við aðra, t.d. á samræmdum prófum og mat á stjórnun og kennslu.

8. Lýsandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að vera stutt hnitmiðuð lýsing (texti, myndir, töflur) á starfsemi skólans. Lýsingin þarf að hafa tengsl við markmiðssetningu.

9. Greinandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta styrk- og veikleikagreiningu, sem sett er fram kerfisbundið við hvern þátt matsins og síðan í samantekt í lokin.

10. Opinbert

Fyrirfram þarf að ákveða hverjir hafa aðgang að tilteknum þáttum sjálfsmatsins en sjálfsmatsskýrslu þarf að birta opinberlega. Hér þarf að tryggja að haldin séu í heiðri ákvæði gildandi laga, m.a. um meðferð persónuupplýsinga.

Matstækið

Menntamálaráðuneytið hefur hannað spurningalista á rafrænu formi sem úttektaraðilar skrá niðurstöður sínar í. Spurningalistarnir eru þrenns konar og fer val á spurningalista eftir stöðu sjálfsmats í hverjum skóla fyrir sig. Meginlistinn samanstendur af 42 spurningum sem úttektaraðilar svara ef skólinn hefur unnið að kerfisbundnu sjálfsmati. Listinn skiptist í fimm meginhluta:

I. Staða sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hver staða sjálfsmatsvinnu í skólanum er.

II. Sjálfsmatsaðferðir– markmiðið er að afla upplýsinga um það kerfi sem skólinn notar. Viðmiðin eru: formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert og eru settar fram spurningar um hvert þeirra.

III. Framkvæmd sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hvernig til hefur tekist með framkvæmd sjálfsmatsins.

IV. Heildarniðurstaða – markmiðið er að fá fram lokaniðurstöðu úttektaraðila um annars vegar sjálfsmatsaðferðirnar og hins vegar um framkvæmdina. Til að svara þessum hluta byggja úttektaraðilar annars vegar á hluta II og hins vegar á hluta III (sjá hér að ofan).

V. Greinargerð – markmiðið er að fá fram stutta samantekt (hámark 1 bls. A4) á niðurstöðum ásamt athugasemdum og öðrum upplýsingum frá úttektaraðilum.

Ef skólinn hefur einungis gert einstakar tilraunir við sjálfsmat um afmarkaða þætti skólastarfsins fylla úttektaraðilar út spurningalista sem samanstendur af sjö spurningum. Stytttri listi er fylltur út ef ekkert hefur verið unnið við sjálfsmat eða undirbúningur sjálfsmats er hafinn. Úttektaraðilar skila í öllum tilvikum stuttri greinargerð með spurningalistunum.

Skólar í úttekt haustið 2008

Úttektir voru gerðar á sjálfsmatsaðferðum eftirtalinna skóla haustið 2008:

Álftanesskóli
Árbæjarskóli
Ártúnsskóli
Áslandsskóli
Barnaskóli Hjallastefnunnar í Garðabæ
Borgaskóli
Breiðagerðisskóli
Finnbogastaðaskóli
Grunnskóli Bolungarvíkur
Grunnskóli Grundarfjarðar
Grunnskóli Ísafjarðar
Grunnskóli Vesturbyggðar
Grunnskóli Önundarfjarðar
Grunnskólinn á Borðeyri
Grunnskólinn á Drangnesi
Grunnskólinn á Hólmavík
Grunnskólinn á Tálknafirði
Grunnskólinn í Búðardal
Grunnskólinn í Hveragerði
Grunnskólinn Suðureyri
Grunnskólinn Tjarnarlundi
Grunnskólinn Þingeyri
Háteigsskóli
Hjallaskóli
Hofstaðaskóli
Hólabrekkuskóli
Hraunvallaskóli
Hvaleyrarskóli
Ingunnarskóli
Klébergsskóli
Kópavogsskóli
Laugagerðisskóli
Lágafellsskóli
Lindaskóli
Reykholaskóli
Stóru-Vogaskóli
Vatnsendaskóli
Víðistaðaskóli
Vogaskóli

Úttektaraðilar haustið 2008

Úttektir á sjálfsmatsaðferðum í hverjum skóla voru í höndum tveggja til þriggja einstaklinga sem saman hafa menntun og reynslu á sviði sjálfsmats, skólastarfs á grunnskólastigi og gæðastjórnunar. Úttektirnar sem fjallað er um í þessari skýrslu voru framkvæmdar af British Standards Institution á Íslandi og Attentus.